

19. KONGRES
ZVEZE ETNOLOŠKIH DRUŠTEV
JUGOSLAVIJE

CETINJE, 10. 10.—12. 10. 1985

Pobuda slovenskih etnologov s 1. kongresa jugoslovanskih etnologov in folkloristov v Rogaški Slatini (1983), da bi bila v prihodnje posvetovanja etnologov in folkloristov skupna, ni dobila želenega odmeva. Folkloristična društva so se odločila za nadaljevanje letnih posvetov, etnologi pa za dveletna srečanja. Leta 1985 je etnološki kongres pripravilo Etnološko društvo Črne gore na Cetinju med 10. in 12. oktobrom.

Razpisane teme posveta so bile naslednje:

1. Etnični procesi v Stari Črni gori (prijavljenih 6 prispevkov)
2. Oblike patriarhalne kulture v današnji družbi (11 prispevkov)
3. Običaji in verovanja v zvezi z naravo (9 prispevkov)
4. Etnologija in šport (7 prispevkov)
5. Oblačenje (noša, kostum, moda) (11 prispevkov)
6. Socialisti in etnologija (3 prispevki)
7. Jugoslovanska kultura (okrogla miza).

Pripravljene referati (teh je bilo skoraj polovico manj od prijavljenih) niso bili vnaprej razmnoženi ali natisnjeni, zato se je ponovilo dolgotrajno in pogosto utrujajoče branje, ki je tudi skopod odmerjalo čas razpravi.

Kakor običajno je bil prvi del posvečen »gostiteljem«. O etničnih procesih v Stari Črni gori so bili prebrani naslednji prispevki:

dr. Jovan Vukmanović (Cetinje), Etnični procesi in značilnosti plemensko-patriarhalne družbe v Stari Črni gori; *dr. Petar Vlahović* (Beograd), Plemena v črnogorskem hribovju; *dr. Vidak Vujačić* (Nikšić), Etos Črnogorke — med človečnostjo in odtujenostjo; *dr. Pavle S. Radusinović* (Titograd), Marko Milanov kot personifikacija patriarhalne družbene zavesti.

Ob navedenih prispevkih so si poslušalci lahko osvežili poznanje posebnih

črnogorskih razmer in prepoznali raven strokovnega razmišljanja, ki večinoma plemensko in patriarhalno kulturo razume in pojasnjuje kot aprorno vrednoto. Nasproti se ji postavljajo povojne družbene spremembe, ki so vse staro, dobro in vredno razrušile, ne da bi ponudile nove življenjske kvalitete in vrednote. Slišati je bilo celo, da je tega kriva marksistična ideologija. Na ravni razprave, ki smo ji bili priča, lahko takšna vulgarna interpretacija pač samo prikriva še vedno skoraj romantično obravnavo problema nacionalnosti, socialnih oblik in kulturnih pojavov, ki pa, glede na današnje razmere in strokovne ambicije zahtevajo povsem drugačna izhodišča.

Predmet drugega dela so bile oblike patriarhalne kulture v današnji družbi. S prispevki so od 11 prijavljenih nastopili le naslednji referenti:

dr. Tvrčko Čubelić (Zagreb), Oblike patriarhalne kulture; *dr. Olga Supek* (Zagreb), Od zadruge do neolokalnosti v Jaskanskem Prigorju; *Milica Živanović-Purić* (Beograd), Spremembe v velikosti in strukturi družine Albancev v Črni gori; *Senko Rašljanec* (Beograd), Tradicionalni in sodobni zakon v Novem Pazarju.

V razpravi o tej temi, ki se je v več pogledih navezovala na prvo, ni prišlo do spoprijema različnih pogledov, od najbolj tradicionalnih do tistega, ki ga je ponudila O. Supek.

Dopoldne drugega dne kongresa sta ločeno tekli predstavitvi v sekciji o običajih in verovanjih v zvezi z naravo in sekciji o etnologiji in športu. V prvi so izsledke svojih preučevanj posredovali:

Katja Kogej (Nova Gorica), Znanje o vremenu v Goriških Brdih; *Dragana Antonijević* (Beograd), Značilnosti in funkcija narave v naših bajkah; *Tomislav Ž. Živković* (Smederevska Pa-

lanka), Verovanja in običaji v zvezi z naravo v okolici Smederevske Palanke; *Ivan Kovačević* (Beograd), Namesto totemizma; referat *Dušanke Ogar* (Cetinje), Črnogorci v vojni, je zaradi časovne stiske sledil tej »skromni«
sekciji, čeprav je morda najbolj sodil k prvi temi.

V drugi sekciji so poročali: *dr. Tvrtko Čubelić* (Zagreb), Kulturološki vidiki športa in športnih tekmo-
vanj; *Dragan Marković* (Beograd), Elementi viteškega športa v igrah na Kosovu; *Tomislav Ž. Živković* (Smederevska Palanka), Ljudski športi v okolici Smederevske Palanke; *Mileva Vujošević* (Kotor), »Fašinada«
in ciljanje Petelinov v Perastu; *dr. Ejup Mušović* (Novi Pazar), Črnogorski muhadžiri.

Tako v vsebinskem kakor metodičnem pogledu je bila najpestrejša tretja sekcija o oblačenju, noši in modi. Referirali so:

dr. Angelos Baš (Ljubljana), Oblačilna moda kot sredstvo politične propagande; *Ines Prica* (Beograd), Slogi oblačenja beograjske mladine; *Dragica Cvetan* (Zagreb), Travnata ogrinjala za dež pri kajkavskih Hrvatih; *Libuše Kašpar* (Karlovac), Oblačenje v vasi Pečica pri Karlovcu v preteklosti in danes; *Maja Povrzanović* (Zagreb), Slika in beseda na oblačilih — sporočilo etnologiji; *Zorica Mrvaljević* (Cetinje), Oblačenje plemena Kuči nekoč in danes; *Vilma Niškanović* (Sarajevo), Vpliv evropske mode na oblačenje (Zgled družin Despić).

V četrti sekciji (Socialisti in etnologija) sta nastopila *Miodrag Aleksić* (Svetozarevo), Aktualne teme Svetozarja Markovića o združevanju kmetov-proizvajalcev na osnovi samopomoči in *mag. Božidar Jezernik* (Ljubljana), Dimitrije Tucović kot etnolog. Pri tej sekciji sta časovna stiska, pa tudi diametralni pogledi med poročevalcema na eni strani in delom poslušalcev na drugi pravzaprav onemogočila vsakršno diskusijo, v kateri so vprašanja ob iskanju etnoloških sestavin v delu neetnologov kar silila k razpravi.

Z okroglo mizo o jugoslovanski kulturi se je tretji dan zaključil strokovni del srečanja jugoslovanskih etno-

logov. V razpravi ni nihče zares odgovoril na vprašanje, ali sploh lahko govorimo o jugoslovanski kulturi in v kakšnem smislu. Vraščanje k patriarhalnosti na eni in oziranje k državi na drugi strani pač ne moreta pojasniti fenomena jugoslovanstvo, ki so ga, po mnenju *dr. Mrvaljevića*, strokovnjaki prepustili politični mistifikaciji in manipulaciji. Etnologi so bili doslej premalo zavzeti pri pojasnjevanju nacionalnega vprašanja. Predlog, da bi v bodoče bolj iskali skupne značilnosti kakor razločke, se vendarle zdi sprt z življenjsko resničnostjo, ki kaže ravno nasprotno. Ker se nikakor ni bilo mogoče dotakniti številnih problemov, je bilo predlagano, da bi bila na enem prihodnjih kongresov »nacionalna kultura«
posebna plenarna tema.

Med strokovnim delom so prireditelji poskrbeli tudi za dva krajša izleta, na Lovčen in v Budvo, in skupno slavnostno večerjo za vse udeležence. Zadnji dan je bila na sporedu še skupščina Zveze etnoloških društev Jugoslavije, kjer se je precej govorilo o pripravah na svetovni antropološki in etnološki kongres v Zagrebu, zlasti pa o organizacijskih zadevah: izbrano je bilo novo predsedstvo Zveze (predsednika *dr. Mirjana Prošić-Dvornić* iz Beograda), *dr. Petar Vlahović* je odstopil kot urednik Etnološkega pregleda, za katerega bo do oblikovanja novega uredniškega odbora skrbelo predsedstvo.

Cetinjski kongres je v strokovnem pogledu pokazal zlasti naslednje: inovacije tako v problemskem kakor metodološkem pogledu med jugoslovanskimi etnologi vznikajo zlasti pri obravnavi tistih tem, ki imajo že dolgo tradicijo v etnološkem preučevanju (npr. noša, verovanja). Taka snov, vsaj tako se zdi, bi bila tudi obravnavana patriarhalne kulture, ki pa je močno obremenjena z različnimi ideološkimi sestavinami. Za preučitev celostnejših družbeno kulturnih fenomenov, razen izjem, še ni razvitih ustreznih izhodišč in modelov, ki bi na znanstveni ravni pojasnjevali žgoče teme naše preteklosti in sedanjosti.

Ingrid Slavec